

บทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ)*

THE SOCIAL DEVELOPMENT ROLE OF PHRAPHRAMJARIYAJARN (SAHAD PANYAWUTHO)

พระมหาสุชัช มหาคมภีโร

Phramaha Suchat Mahacampeero

พระครูอรุณสุตาลังการ

Phrakru Arunasutalangarn

เดชชาติ ตรีทรัพย์

Detchat Treesap

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: suchat-wich@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม 2) เพื่อศึกษาบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องกับพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระสงฆ์ 2) ศิษยานุศิษย์ผู้ที่เคยบวชเรียนในวัด และ 3) ประชาชน จำนวนทั้งหมด 15 รูป/คน โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม มี 4 ด้าน คือ 1.1) สร้างสาธารณะประโยชน์ 1.2) อบรมศีลธรรมแก่ประชาชน 1.3) ศึกษาสงเคราะห์ และ 1.4) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี 2) บทบาทของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) คือ การพัฒนาสังคมที่มีประโยชน์ทั้งด้านบุคคล สังคม และพระพุทธศาสนา เป็นการนำพุทธวิธีที่หลากหลาย โดยการใช้ความรู้ ความสามารถ สติปัญญา และความรอบคอบพัฒนาสังคมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ เข้าถึง ที่ถูกต้องต่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรสืบไป 3) แนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) คือ การนำบทบาทและวิธีการพัฒนาสังคมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยใช้กลยุทธ์ที่มีการวิเคราะห์สถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย โดยการนำหลักธรรม สัมปยุตธรรม 7 ได้แก่ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล

* Received 26 January 2019; Revised 1 March 2019; Accepted 5 April 2019

มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาของสังคม เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความพอเพียง และการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม

คำสำคัญ: บทบาท, การพัฒนาสังคม, พระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ)

Abstract

The purposes of this study were as follows: 1) to study of social development role of Buddhist monk. 2) To study the social development role of Phraphromjariyajan (Sahad Panyavudho). 3) To study principle course and procedure social development role of Phraphromjariyajan (Sahad Panyavudho). The study was qualitative research by using specific sampling In-depth interview and the purposive sampling group who are relate person with Phraphromjariyajan (Sahad Panyavudho) which can divided into 3 groups consisting of 1) the group of Buddhist monk (Phrasungkathikarn) who live at Tubteaing sub distract area, Moug distract Trang province. 2) People who was Buddhist ordained at that temple before and 3) group of people who come to make merit on Buddha's day, total 15 persons. By analyzing the content and summarize The result of this research was: 1) The social development role of Buddhist monk was divided into 4 part such as 1.1) creating community service 1.2) teaching moral 1.3) education welfare and 1.4) supporting art and culture. 2) The social development role of Phraphromjariyajan (Sahad Panyavudho) is social development that has advantage in both personal, social, and Buddhism by introduce Buddha's methods. By using knowledge, ability, intellect and prudence in social development to create knowledge, understanding and access to the correct Buddhism principle and the inheritance of Buddhism permanently. 3) The principle course and procedure social development role of Phraphromjariyajan (Sahad Panyavudho) is applying roles and methods of social development of Buddhism to use strategies that analyze situations and target groups. Moreover, using principle of Sappurisa-dhamma 7 (virtues of a good person) such as knowing the cause, knowing the purpose, knowing oneself, knowing sense of proportion, knowing community and knowing the individual for apply to solve social problems, economic problems based on sufficiency and strengthening unity in society.

Keywords: Role, Social Development, Phraphromjariyajan (Sahad Panyavudho)

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยการพัฒนาสังคมเท่าที่ผ่านมาในอดีต มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นประการสำคัญประกอบกับในระยะเวลาที่ผ่านมา สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้คุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรมลดลง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เนื่องจากวิถีชีวิต และสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ทั้งนี้ เป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางวิชาการทั้งด้านสื่อสารมวลชน และเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมต่าง ๆ ตลอดจนได้รับเอาวัฒนธรรมจากต่างชาติมากเกินไป สิ่งเหล่านี้มีส่วนทำให้คนไทยมีค่านิยมทางด้านวัตถุสูงขึ้นจนบางครั้งกลับทำให้เกิดผลกระทบในการทำลายคุณภาพชีวิตตนเอง ขาดการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าจนลืมไปว่าการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายในเรื่องการกิน การนอน การทำงาน เพื่อตนเองและส่วนรวมเห็นคุณค่าของ ธรรมชาติ และการปรับตัว อดทนให้อยู่กับธรรมชาติได้อย่างเป็นมิตร ทำจิตใจให้สงบฝึกการ ปลดปล่อยวาง เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ชีวิตมีความสุขซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการของคนเราทุกคนต้องการ ส่งผลให้บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยมีความสำคัญมากขึ้นในการสงเคราะห์จิตใจ สำหรับ พระสงฆ์ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ นั้น ถือว่า มีความสำคัญต่อองค์กรพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ จะต้องปฏิบัติศาสนกิจตาม หน้าที่โดยปกติแล้ว ยังต้องรับภาระหน้าที่ในฐานะเป็นพระสังฆาธิการที่ได้รับมอบหมายจาก คณะสงฆ์ อีกส่วนหนึ่งด้วยจึงต้องรับผิดชอบ และปฏิบัติหน้าที่ในศาสนกิจอื่น ๆ เพิ่มขึ้น และ เมื่อกล่าวถึง พระสงฆ์ที่มีชื่อเสียง มีบทบาทที่เปี่ยมล้นในด้านนักพัฒนา และมีความศรัทธามาก โดยเขตพื้นที่ จังหวัดตรัง บทบาทหน้าที่ในความเป็นสงฆ์ของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ) ที่มุ่งเน้นการพัฒนา “คน” หรือ “กลุ่มคน” โดยการยึดคนและกลุ่มคนเป็น ศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาชุมชน และให้เป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ที่มีความเข้มแข็งทั้งในด้านเศรษฐกิจ ชุมชน วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญา สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีอิสรภาพ ในการกำหนดวิถีชีวิต การดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีความ สงบสุขที่เน้นความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อม (เจียมพงษ์ วงธรรม, 2518)

ปัจจุบันวัฒนธรรมอันดีงามของไทย เริ่มเสื่อมถอยและสังคมไทยมีแนวโน้มเป็นสังคม พหุวัฒนธรรมมากขึ้น ประกอบกับความเลือนไหลของกระแสวัฒนธรรมโลก ความก้าวหน้าใน การติดต่อสื่อสาร การขยายตัวของเครือข่ายทางสังคม ออนไลน์ ส่งผลให้มีทั้งโอกาสและความ เสี่ยงต่อวิถีชีวิต ทศนคติและความเชื่อในสังคม ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการเรียนรู้และพฤติกรรมกรบริโภคของคนในประเทศ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนที่ รวดเร็วด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2558) จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในปัจจุบันทำให้

ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับสถาบันสงฆ์ลดน้อยลงโดยเฉพาะในชุมชนเมือง แต่ก็ยังคงมีบางส่วนเช่นในชนบทบางแห่งที่ยังคงรักษาสถาบันแบบดั้งเดิมไว้ได้อยู่ โดยในสังคมชนบทยังมีการพึ่งพาอาศัยพระสงฆ์เป็นหลักและเป็นที่พึ่งดังจะเห็นได้ จากงานบุญและเทศกาลทางพระพุทธศาสนา โดยใช้ธรรมะพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ พระสงฆ์จึงเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาและเป็นที่เคารพของพุทธศาสนิกชนตลอดมา (ญาญา เพ็ญนาเลน, 2553) ซึ่งเป็นกลุ่มของสังคมที่มีข้อปฏิบัติที่เคร่งครัดกว่าคนในสังคมอื่นๆ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการของชุมชน เนื่องจากพระสงฆ์ได้รับการยกขึ้นเป็นองค์กรชั้นพิเศษในกลุ่มชุมชนทั่วไป และอาจมองได้ว่าเป็นเทวบุคคลในชุมชน เนื่องจากเห็นข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ที่ได้ให้กับสังคมต่าง ๆ กอปรกับยังได้ช่วยจรรโลงสังคมให้มี ความสงบ รู้จักสร้าง ความดีละความชั่ว รู้จักความพอดี พองาม รู้จักแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำและปฏิบัติ สันคมตลอดเรื่อยมา (พระมหากิตติสุจิตโต (สร้อยมาลา), 2555) ดังบทบาทของพระสงฆ์ในการมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการเผยแผ่ 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ 6) ด้านสาธารณะสงเคราะห์ (เจียมพงษ์ วงธรรม, 2518) ซึ่งในส่วนบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านสร้างสาธารณะประโยชน์ 2) ด้านอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ และ 4) ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นบทบาทที่พระสงฆ์มีกับสังคม อันช่วยสร้างคุณค่าในการมีส่วนร่วมการพัฒนาสังคม และช่วยเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับพระพุทธศาสนาสืบต่อไป (พระมหาไพสิทธิ สัตยาวุธ, 2542) ถ้าหากไม่มีสถาบันศาสนาที่เป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนแล้ว อาจทำให้คนขาดที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและไม่มีแบบอย่างที่ดีในเรื่องการพัฒนาชุมชน (พระพรพล วิจิธรรม, 2560)

ดังนั้น การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม และบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สัจด์ ปญญาวุโธ) เป็นการพัฒนาสังคมที่มีประโยชน์ทั้งด้านบุคคล สังคม และพระพุทธศาสนา โดยการใช้ความรู้ ความสามารถ สติปัญญา และความรอบคอบในการพัฒนาสังคม เพื่อสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ เข้าถึง ที่ถูกต้อง และสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรสืบไป ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม และบทบาทพระสงฆ์ในการ และผลการสังเคราะห์ตัวแปรจากงานวิจัยมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดนำไปสู่การวิจัยพบว่า ตัวแปรหลัก ประกอบด้วย บทบาทพระสงฆ์ในการ มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการเผยแผ่ 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ 6) ด้านสาธารณะสงเคราะห์ และ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านสร้างสาธารณะประโยชน์ 2) ด้านอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ และ 4) ด้านทำนุบำรุง

ศิลปวัฒนธรรมประเพณี เพื่อนำไปศึกษาแนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม
2. เพื่อศึกษาบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ)
3. เพื่อศึกษา แนวทาง หลักการ และวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขต

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) คือ ตัวแทนของกลุ่มผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ) ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องชีวประวัติและบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ) โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มพระสงฆ์ผู้เป็นพระสังฆาธิการที่พำนักอยู่ในพื้นที่ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง 2) กลุ่มศิษยานุศิษย์ผู้ที่เคยบวชเรียนในวัด และ 3) กลุ่มประชาชนผู้ที่มาทำบุญในวันพระ จำนวนทั้งหมด 15 รูป/คน โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ เอกสาร ตำรางานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม และชีวประวัติของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ)

1.3 ด้านสถานที่ คือ พื้นที่ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมและชีวประวัติของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ) จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ศึกษาบทบาทของ

พระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม และ 3) แนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ)

3. การเก็บข้อมูล คือ แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม และระยะที่ 3 วิเคราะห์แนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เรื่องบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม พบว่า มีหน้าที่ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสร้างสาธารณประโยชน์ ได้แก่ เป็นการอนุเคราะห์สงเคราะห์และเป็นการสละสิ่งของตน เพื่อเป็นประโยชน์คนอื่นหรือแก่เพื่อนมนุษย์ผู้ตกทุกข์ได้ยากจากภัยธรรมชาติ หรือภัยที่เกิดจากการเจ็บไข้ ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้แสดงไว้ในทานกถาธรรมบทที่พระองค์ทรงวางหลักไว้ให้พุทธบริษัททั้งหลายได้ดำเนินตามรอยพระองค์เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประพฤติปฏิบัติ 2) ด้านอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน ได้แก่ เป็นการช่วยเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีในสังคมและการปฏิบัติตนในการใช้ทักษะชีวิตในสังคม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจสำนึกที่ดี เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม และเป็นเยาวชนที่ดีในสังคมและประเทศชาติ 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ เป็นการสงเคราะห์ที่เกี่ยวกับอุปกรณ์และทุนทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน เพื่อช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนของครูนักเรียนให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาตนเองและประเทศชาติให้มั่นคงอยู่ดีมีกิน โดยไม่เบียดตนเองและบุคคลรอบข้างอย่างสันติสุข และ 4) ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมประเพณี ได้แก่ เพื่อเป็นการปลูกฝังเด็กและเยาวชนช่วยในการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีให้อยู่คู่แผ่นดินไทย และเป็นแบบแผนของชนรุ่นหลังและคนชาติอื่นได้รู้ได้เห็นว่าคนไทยไม่น้อยหน้าใครในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีและไม่เหมือนใคร ซึ่งเป็นการบูรณาการกิจกรรมและส่งเสริม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้คนในพื้นที่เกิดความเข้มแข็งความรัก ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

2. บทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) พบว่า การพัฒนาสังคมที่มีประโยชน์ทั้งด้านบุคคล สังคม และพระพุทธศาสนา เป็นการนำพุทธวิธีที่หลากหลายทั้งโดยตรงและทั้งโดยอ้อม และการปกป้องพระพุทธศาสนา โดยการใช้ความรู้ความสามารถ สติปัญญา และความรอบคอบในการพัฒนาสังคมเพื่อสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ

เข้าถึงที่ถูกต้องต่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และเพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา ให้มั่นคงถาวรสืบไป ในสภาวะปัจจุบันการดำเนินชีวิตของประชาชนได้มีการเปลี่ยนแปลงไป จากอดีตเป็นอันมาก เนื่องจากความซับซ้อนทางเหตุปัจจัยของสังคมทำให้การดำรงชีวิตต้อง ต่อสู้ดิ้นรนมากยิ่งขึ้น พระสงฆ์จึงควรมีผู้มีบทบาทรับผิดชอบและหาทางเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้น และในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นที่ยอมรับของชุมชน จึงต้องนำวิกฤตินี้มาเป็นโอกาสเพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน ช่วยอบรม ศีลธรรมให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีความสามัคคีเป็นที่ตั้ง

3. แนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สัจด์ ปรณฺวฺาโร) คือ การนำบทบาทและวิธีการพัฒนาสังคมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยใช้กลยุทธ์ที่มีการวิเคราะห์สถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย โดยการนำหลักธรรม สัปปริสธรรม 7 ประกอบด้วย ดังนี้ 1) อัมมัญญตา (ความรู้จักธรรมชาติ รู้หลัก หรือรู้จักเหตุ) คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล 2) อัตถัญญตา (ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล) คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก 3) อตตัญญตา (ความรู้จักตน) คือ รู้ว่าเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น 4) มัตตัญญตา (ความรู้จักประมาณ) คือ ความพอดี 5) กาลัญญตา (ความรู้จักกาล) คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้อง ใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน 6) ปริสสัญญตา (ความรู้จักบริษัท) คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม และ 7) ปุคคสสัญญตา หรือ ปุคคสโรปรัญญตา (ความรู้จักบุคคล) คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอหยาศัยความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น มาประยุกต์ใช้ในการ แก้ไขปัญหาสังคม เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความพอเพียง และการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม การพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความ เข้มแข็ง มีความพร้อม ความสมบูรณ์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้ประชาชน ในชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน และมีความสุข จึงจำเป็นจะต้องอาศัยกำลังจากทุกคน ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นระดับชุมชน หรือสูงขึ้นไป จะต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม ในการพัฒนาต่าง ๆ ตามบทบาทหน้าที่เท่าที่จะทำได้ และ บทบาท ซึ่งในการทำหน้าที่ให้สำเร็จ และสมบูรณ์ตามที่ได้รับมอบหมายหรือตามบทบาทนั้น ๆ ซึ่งในบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนา ชุมชนต้องทำหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคง ยั่งยืน มั่นคงในฐานะหน้าที่ต่าง ๆ ที่ชุมชนนั้น จะพึงมี พระสงฆ์ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนอย่างดียิ่ง เพราะพระสงฆ์ ถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักในการช่วยให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดี

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม พระสงฆ์มีหน้าที่อนุเคราะห์ สงเคราะห์หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยให้การอบรมศีลธรรมแก่ประชาชนเพื่อ ปลุกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจสำนึกที่ดี เพื่อพัฒนา ตนเองและสังคม และเป็นเยาวชนที่ดีในสังคมและประเทศชาติ รวมถึงการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมประเพณี โดยปลูกฝังเด็กและเยาวชนช่วยในการสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณีให้อยู่คู่แผ่นดินไทย และเป็นแบบแผนของชนรุ่นหลังและคนชาติอื่น ซึ่งเป็นการบูรณา การกิจกรรมและส่งเสริม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้คนในพื้นที่เกิดความเข้มแข็ง ความรัก ความ สามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังเช่น พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์ ที่กล่าวว่า บทบาทหลักของ พระสงฆ์เริ่มจากบทบาทภายในของคณะสงฆ์เอง แล้วส่งผลต่อสังคม ต่อชุมชนในวงกว้างมาก ยิ่งขึ้น ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณะสงเคราะห์ ดังนั้น หลักการในบทบาทของพระสงฆ์ และ เป็นบทบาทจริงในทางปฏิบัติ ที่พระสงฆ์ที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยพึงปฏิบัติกัน โดยเฉพาะใน ด้านหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองต้องปกครองโดยธรรมเป็นธรรมาภิบาล ปกครองเพื่อ เกื้อหนุนให้เกิดการศึกษา ด้านการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ ทั้งที่พระสงฆ์เองสอนพระ เณรด้วยกันเอง และสงเคราะห์กุลบุตร กุลธิดา เพื่อให้ได้รับการศึกษาที่ถูกต้อง พร้อมทั้งวิชา ความรู้ จรรยา ความประพฤติ การศึกษาที่สร้างวิถีคิดที่เป็นสัมมาทิฐิ การเรียนรู้คู่ความสุข (Learning And Happiness) บทบาทด้านการเผยแผ่ เป็นงานที่นำคำสอนขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าออกเผยแผ่สู่ประชาชนเป็นภารกิจที่มีความสำคัญ สังคมสงฆ์ต้องเป็นสังคม ล้ำลอง สังคมแบบอย่างหรือสังคมต้นแบบของสังคมชาวบ้านที่ดี (พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์, 2559)

จากการศึกษาบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สังัด ปญญาวุโธ) บทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนคือ จรรโลงไว้ซึ่งพุทธธรรมอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุข ความสัมพันธ์ที่พระสงฆ์กับชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน พระสงฆ์ยังมีบทบาทหน้าที่ที่ต้องประพฤติ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ โดยการใช้ความรู้ ความสามารถ สติปัญญา และความรอบคอบในการ พัฒนาสังคมเพื่อสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ เข้าถึงที่ถูกต้องต่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และเพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรสืบไป ซึ่งเห็นด้วยจากงานของ พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง) ที่กล่าวว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ด้านสังคม พระสงฆ์ควรเทศนาและอบรมให้ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่ สามัคคีกัน ในชุมชน ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนตามแนว พระพุทธศาสนา ด้านเศรษฐกิจ พระสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามแนว เศรษฐกิจพอเพียง จัดให้วัดเป็นศูนย์รวมในการสนับสนุนการประกอบอาชีพหรือส่งเสริม

ผลิตภัณฑ์ในชุมชน ด้านวัฒนธรรม พระสงฆ์ควรอบรมให้ควรรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และ ประเพณีต่าง ๆ ให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน เพื่อสืบทอดต่อไป ด้านสาธารณสุข พระสงฆ์ควร ปฏิบัติตนแบบอย่างที่ดีและนำธรรมะมาใช้ส่งเสริมในการบำบัดโรคหรือยาเสพติดแก่ประชาชน ในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาดให้กับ ชุมชนและพื้นที่ปู อนุรักษ์ ป่าไม้และต้นน้ำในชุมชน (พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจุ), 2561)

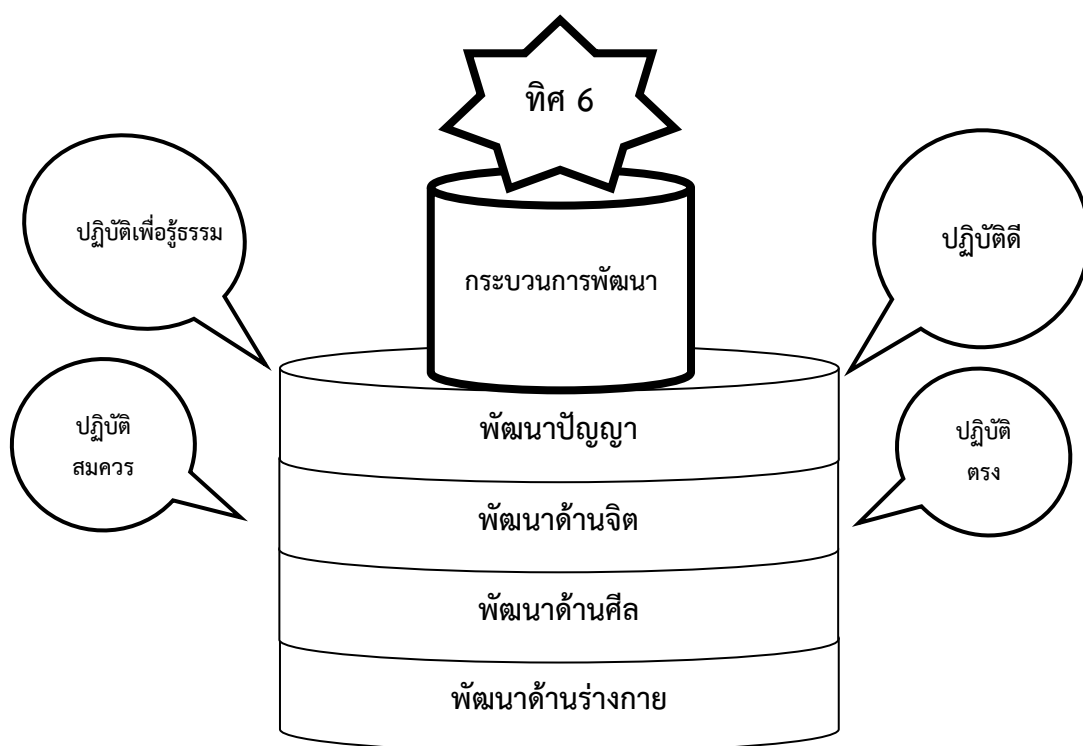
จากการศึกษาแนวทาง หลักการ และวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจรรย์จารย์ (สังัด ปญญาวุธ) การนำบทบาทและวิธีการพัฒนาสังคมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยใช้กลยุทธ์ที่มีการวิเคราะห์สถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย โดยการนำหลักธรรม สัปปุริส ธรรม 7 ได้แก่ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคม เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความพอเพียง และการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม สอดคล้องกับงานของ พระครูสังฆรักษ์ประจวบ วุฑฒิจาริ ที่กล่าวว่า วิธีการ แก้ปัญหาของแต่ละสังคมจึงมีความแตกต่างกัน การแก้ปัญหาและการพัฒนาจึงต้องมองจากบริบททางสังคม การมีส่วนร่วมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้ กระบวนการพัฒนาเป็นไปด้วยความราบรื่น และลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ดังจะเห็น จากในกรณี การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมของพระครูศีลปัญญากรและการพัฒนาในด้าน สาธารณสุขของพระครูปริชาภิ วัฒน์ ที่มีบทบาทในการพัฒนาสังคม จนเป็นต้นแบบให้กับ พระสงฆ์รูปอื่นและเกิดผลยั่งยืนมาจนกระทั่งปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ใน บริบททางสังคม การชักชวนประชาชนให้มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกันในฐานะผู้นำ ทางจิตวิญญาณ อีกทั้งการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมโดยที่ทุกฝ่ายในสังคมได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ย่อมเกิดความเจริญและยั่งยืน (พระครูสังฆรักษ์ประจวบ วุฑฒิจาริ และคณะ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อค้นพบในงานวิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้สรุปได้ว่า เป้าหมายของการพัฒนา 4 จิตวิญญาณ หรือเรียกว่า “Four spiritual development goals model” เป็นการ ปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความ สุขทางจิตใจอันเกิดจากความอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้ และความเข้มแข็งของบุคคลและสังคม ต้อง ได้รับการพัฒนาให้สมบูรณ์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านร่างกาย ต้องมีการพัฒนา ร่างกายให้เข้มแข็ง มีสุขภาพดี ปราศจากโรค ต้องพัฒนาให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพสัมพันธ์กับธรรมชาติไม่เอาเปรียบธรรมชาติ 2) การพัฒนาด้านศีล เกี่ยวข้องกับ สังคมเป็นการพัฒนาศีลขั้นต้น คือ ไม่ก่อการเบียดเบียน ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แก่สังคม นี่เป็นขั้นง่ายที่สุด การมีระเบียบวินัยซึ่งเป็นองค์ประกอบของศีลนั้น รวมถึงการนำมรรคมีองค์

8 มาประยุกต์ใช้ ได้แก่ ความเห็นชอบ การเจรจาชอบ การทำงานชอบ เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาศีล จึงเป็นการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยดีอย่างเกื้อกูลเป็นประโยชน์และมี อาชีพที่ถูกต้องโดยการประกอบสัมมาชีพ 3) การพัฒนาด้านจิต หรืออารมณ์ ต้องมีการ ฝึกอบรมเสริมสร้างจิตใจให้พร้อมด้วยคุณสมบัติ 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพจิต ด้านสมรรถภาพจิต และด้านสุขภาพจิต และการพัฒนาปัญญา คือ ความรู้ความเข้าใจในศิลป์ และศาสตร์ต่าง ๆ อย่างไม่มีอคติ มีความรู้ความเข้าใจในโลกและชีวิตตามความเป็นจริง รู้เท่าทันธรรมชาติของสังขาร คือ โลกและชีวิต ซึ่งความรู้ความเข้าใจมีหลายชั้นโดยแบ่งเป็นชั้น ๆ

ภาพที่ 1 แบบจำลองเป้าหมายการพัฒนาจิตวิญญาณสี่ประการ
Four spiritual development goals model

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านสร้างสาธารณะประโยชน์ 2) ด้านอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ และ 4) ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งในด้านบทบาทการพัฒนาสังคมของ

พระพรหมจริยาจารย์ (สังัด ปญญาวุโธ) คือ การพัฒนาสังคมที่มีประโยชน์ทั้งด้านบุคคล สังคม และพระพุทธศาสนา เป็นการนำพุทธวิธีที่หลากหลายทั้งโดยตรงและทั้งโดยอ้อม และการปกป้องพระพุทธศาสนา โดยการใช้ความรู้ ความสามารถ สติปัญญา และความรอบคอบในการพัฒนาสังคมเพื่อสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ เข้าถึง ที่ถูกต้องต่อหลักคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา และเพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรสืบไป และมีแนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สังัด ปญญาวุโธ) คือ การนำบทบาทและวิธีการพัฒนาสังคมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยใช้กลยุทธ์ที่มีการวิเคราะห์สถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย โดยการนำหลักธรรม สัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคม เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความพอเพียง และการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ในด้านการอภิปรายผล บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม และเพื่อศึกษาแนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคม จากการศึกษาข้อมูลไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยสรุปโดยรวมว่า กระบวนการที่พระสงฆ์ใช้ในการขัดเกลาคุณธรรมเป็นลักษณะทางตรง คือ การบอกกล่าว หรือเทศนา หรือกระบวนการอบรมโดยผ่านเทคนิคการเรียนรู้แบบต่าง ๆ และการขัดเกลาทางอ้อม โดยใช้ระเบียบวินัยที่เข้มงวดเป็นสื่อในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในสังคม การที่พุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่โน้มนำให้ประชาชนมีความเชื่อ และยึดถือเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้แก่สังคม และศาสนาเข้มแข็งจะทำให้มีความมั่นคงแก่ประเทศชาติและส่วนรวม ข้อเสนอแนะในการวิจัย ได้แก่ 1) คณะสงฆ์ในภาคใต้หรือผู้เกี่ยวข้องควรจัดทำหนังสือหรือนิตยสารเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สังัด ปญญาวุโธ) ในแต่ละด้าน 2) ควรนำหลักการและวิธีการด้านการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สังัด ปญญาวุโธ) เผยแพร่ให้คณะสงฆ์ในภาคใต้หรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งเผยแผ่องค์ความรู้ดังกล่าวสู่สังคมและสาธารณชน และ 3) ศึกษาวิเคราะห์บทบาทการนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์และพระสังฆาธิการรูปอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

เจียมพงษ์ วงธรรม. (2518). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม. ใน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ญาญา เพ็งนาเลน. (2553). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชนในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- พระครูนวมงคลวิศิษฐ์. (2559). พระสงฆ์กับบทบาทการพัฒนาสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 1(2), 20-31.
- พระครูสังฆรักษ์ประจวบ วุฑฒิจาริ และคณะ. (2563). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 10(1), 101-119.
- พระพรพล วิจิตรธรรม. (2560). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พระมหากิตติสุจิตโต (สร้อยมาลา). (2555). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชนในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระมหาไพสิทธิ สัตยวรุช. (2542). บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท ศึกษากรณีพระเทพสิมาภรณ์กับการพัฒนาชนบทในจังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง). (2561). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลยางค้อม อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). ทิศทางของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. ใน เอกสารประกอบการระดมความคิดเห็น ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 12. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.